

- Havlicek ve ark. (1982) sportif performansın **çok boyutlu** bir yapıda olduğunu bunun için yetenek seçimi ve yönlendirme süreçlerinde multidisipliner bir modele ihtiyaç olduğunu belirtmiştir.
- Ayrıca Hare'nin modelinin aksine **olgunlaşmayla değişecek boy ve morfolojik faktörlere** güvenmenin yanlış olduğunu ifade etmiştir.

- **Bompa (1985)** kapsamlı bir yetenek seçimi yapmanın tek bir deneme yapılarak başarılamayacağını öne sürmüştür.
- Bu nedenle birkaç yıl boyunca devam eden ve **üç evreden** oluşan bir yetenek seçimi ve yönlendirme modeli geliştirmiştir.
- Ayrıca günümüzde de hala kabul gören her spor branşında **branşa özgü** bir yetenek modeli geliştirilmesi fikrini ileri sürmüştür.

Bompa'nın modeline göre;

- İlk Evre: Ergenlik öncesi **3-8 yaş döneminde** çocukların genel sağlık ve fiziksel gelişim durumu incelenir. Bu evrede çocuğun daha önceki spora katılım durumu dikkate alınmaz.

İkinci Evre:

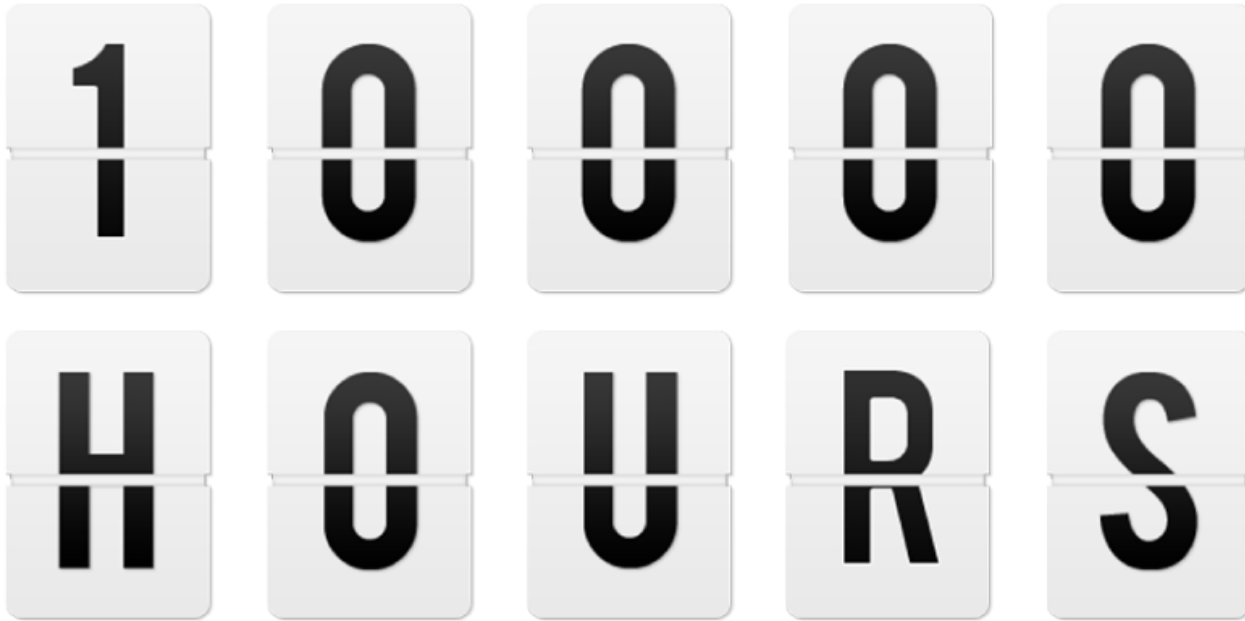
- Bu evrede daha önce **organize bir spor eğitimi almış çocuklar** yer alır.
- Çocukların ileriki süreçte spor yaşantısını ve performansını sınırlandırabilecek **sağlık sorunları** olup olmadığını belirlemek için detaylı bir sağlık taraması yapılır.
- **Spor psikologları** tarafından uygulanan testlerle her çocuğun psikolojik profili belirlenir.

- **Son Evre:** Bu evrede çocukların genel sağlık durumu, antrenmana psikolojik adaptasyonu, stresle başa çıkma düzeyi, rekabet duygusu ve gelecekteki performans potansiyeli incelenerek öncelikle ulusal takımlara girmeye aday sporcuları belirlemeye yönelik değerlendirmeler yapılır.

- **Bloom (1985)** Chicago Üniversitesi'nde yüzme ve tenis branşlarında olimpiyat şampiyonu sporculardan, üstün yetekli müzisyenlerden, heykeltıraşlardan ve farklı alanlarda araştırmacılardan oluşan 120 kişilik bir örneklem üzerinde araştırmalar yapmıştır.
- Elde ettiği bulgular ışığında yetenek gelişiminde 10-15 yıllık bir süreyi içine alan **ilk, orta ve son** olarak üç döneme ayırdığı öğrenme evreleri olduğunu tespit etmiştir.

Bloom'un bu tespiti ileriki yıllarda Ericsson ve ark. (1993)'nin yetenek gelişimi için öne sürdüğü 10 yıl ya da 10.000 saat kuralıyla da desteklenmiştir.

- **Regnier (1987)** daha önce **Jones ve Watson (1977)**'in geliştirdiği yetenek modeline dayanan modelinde; psikolojik parametrelerinin yanı sıra farklı disiplinlerden daha fazla değişkenin analiz edildiği bir model geliştirdi.
- Bu model jimnastik ve beyzbol branşlarında yetenek seçimi ve yönlendirme ęalıřmalarında kullanıldı.

- Regnier araştırmaları sonucunda yetenek seğiminde dikkat edilmesi gereken **altı temel ilkeyi** belirlemiştir.
- Regnier'e göre bu altı ilke;
 1. **Yetenek seğiminde geniş kapsamlı bir sreğ olan yetenek gelişimi gözlemlenmelidir.**
 2. Yetenek seğiminde bireyin performansı hakkında uzun vadeli tahminlerde bulunulmaya ęalıřılmalıdır.
 3. **Yetenek seçimi spor dalına özgü yapılmalıdır.**
 4. Yetenek seğiminde multidisipliner bir yaklaşım benimsenmelidir.
 5. **Yetenek seğiminde performansın belirleyicisi olan genetik faktörlere önem verilmelidir.**
 6. Yetenek seğiminde sporun dinamik yapısı gereği farklı koşullarda ve durumlarda bireyin gösterdiği performans dikkate alınmalıdır.

- **Russell (1987)** geliştirdiği modelinde yeteneğin kusursuz bir şekilde belirlenebilmesi için üç aşamalı bir sürecin tamamlanması gerektiğini belirtmiştir.

Russel'in modeline göre;

- **1. Aşama (Yeteneğin Belirlenmesi):** Bu aşamada yeteneğin belirlenebilmesi için;
 - Sporcuların detaylı bir çalışma analizi yapılmalı,
 - Sporcuların performans taleplerini karşılayacak özelliklere sahip olup olmadığı gözlemlenmeli,
 - Müsabaka veya yarışmalarda yüksek performans göstermesini sağlayacak yeteneklere sahip olan sporcular belirlenmeli,
 - Sporcuların morfolojik, yapısal, algısal, psikolojik, ve demografik özelliklerinin belirlendiği test bataryaları kullanılarak ilk üç maddedeki uygulamalarda dikkate alınarak sporcunun yetenekleri belirlenmelidir.

2. Aşama (Yetenek Seçimi): İlk aşamada elde edilen veriler kullanılarak;

- Seçilen spor dalı hakkında bilgiler verilmeli,
- **Antrenman programı tasarlanırken antrenörlere yardımcı olmak için sporcunun performans profilleri onlara gösterilmeli,**
- İlerki süreçte sporcular için verilecek ödüller ve mali yardımlar, uygulanacak yaptırımlar, seçilecek takımlar ve okullar için objektif kriterler oluşturulmalıdır.

3. Aşama (Yeteneğin Mükemmelleştirilmesi): İlk iki aşamada elde edilen bilgilere dayanarak yetenekli sporculara koçluk yapılmalıdır.

- Hebbelinck (1988) yeteneğin belirlenmesi, seçimi (yönlendirme) ve geliştirilmesi olarak üç ayrı aşamadan oluşan bir model geliştirmiştir.
 - **İlk Aşama (Yeteneğin Belirlenmesi):** Çocuklarda yeteneğin belirlenmesi amacıyla fiziksel test bataryaları kullanılarak geniş tabanlı bir tarama yapılmalıdır.
 - Test sonuçlarına göre akranlarından daha üstün olan çocuklar antrenman programlarına katılım için teşvik edilmelidir.

- **İkinci Aşama (Yetenek Seçimi):** Çocuk ve gençlerin gelişimleri değerlendirilmeli ve onlar için en uygun olacağını düşünülen spor dalları hakkında bilgi verilmeli ve önerilerde bulunulmalıdır.
- **Son Aşama (Yetenek Gelişimi):** Sporcunun seçilen spor dalına özgü sistemli antrenman programlarıyla yetenekleri geliştirilmelidir.

- 1990'lı yıllara gelindiğinde **yetenek modellerine yönelik eleştirilerin ve kaygıların artmasından** dolayı bu konudaki çalışmalara olan ilgi azalmaya başladı.
- Bilim çevrelerinde yetenek seçim modellerinde olasılıklara ve tahminlere değil **gerçekte var olana** bakılması yönünde bir görüş hâkim olmaya başladı.

Yetenek seçim modellerinin güvenilirliği ve kullanışlılığı ciddi şekilde sorgulanmaya başlanmıştır.

- 1990'lı yıllarda **yeteneğin belirlenmesi, yönlendirilmesi, geliştirilmesi** konusunda ki eleştirel ve olumsuz yaklaşımların dışında bu alanda **Peltola (1992), Cote (1999) ve Ericsson ve ark. (1993)** tarafından önemli çalışmalar da yapılmıştır.

- **Peltola (1992)** yetenek seçimi sürecinde spor dalının özelliklerine uygun seçilmiş parametrelerin test edilerek elde edilen sonuçlara göre çocuğun başarılı olabileceği spor dalına katılımının teşvik edilmesi gerektiğini belirtmiştir.
- Yapılacak testlerde çocuğun gelişim ve fiziksel uygunluk düzeyinin dikkate alınmasının önemine vurgu yapmıştır.
- Yetenek modelinde öncelikli olarak **6-18 yaş** arasındaki çocuk ve gençlerin mümkün olan en erken yaşta spora katılımlarının sağlamasını gerektiğini ve **18 yaşına kadar ki süreçte** katılımın devamlılığının esas olduğunu belirtmiştir.

Bu süreç içerisinde;

- **İlk aşamada** erken yaşlardan itibaren çocuklar yeteneklerinin belirlenmesi ve gelişimi için temel spor eğitimi alır.
- **İkinci aşamada** spor dalına göre değişmekle beraber 10-14 yaş arasındaki çocukların yeteneklerine uygun olan branş seçimleri yapılır.
- 13-17 yaş aralığına denk gelen **üçüncü aşamada** çocuklar seçili spor dalına özgü yetenek gelişim programına alınır.
- **Bu aşamadan sonra** üstün performans gösteren sporcular sırasıyla önce 18- 20 yaş gruplarındakiler elit gençler ve sonra yetişkinler kategorisinde elit sporcu düzeyine erişir.

- Ericsson ve ark. (1993) daha önce kalıtsal özelliklere dayalı olarak yapılan performans tahminlerindeki başarısız sonuçlardan yola çıkarak; yeteneği sistematik olarak geliştirilmiş beceriler bütünü olarak tanımlamıştır.
- Çalışmaları sonunca daha öncede belirtildiği gibi uzmanlaşmak ve gelişim için 10 yıl ya da 10000 saat kuralını öne sürmüştür.

10.000 Saat

- 2003 yılında Bacer ve ark. tarafından yapılan çalışmada bu sürenin sporda 4000 saat olduğu iddia edilmiştir.
- Ancak Bloom'un 1985 yılında belirttiği öğrenme için gerekli sürenin 10- 15 yıl olduğu görüşüne dayanan bu kural hala günümüzde de spor bilimlerinde kabul görmektedir.

$$8 \times 5 \times 52 \times 4.8$$

hours days weeks years

$$= 10,000 \text{ HRS}$$

- **Côte (1999)** Özellikle elit sporcuların ailelerinin algısı üzerine yaptığı araştırmalar sonucunda yetenek gelişiminde deneme, uzmanlaşma ve yatırım yılları olarak üç evre olduğunu öne sürmüştür.
 - **1. Evre (Deneme Yılları):** 6-13 yaş arasında çocukların spora karşı duygularının geliştiği dönemdir.
 - Ebeveynlerin çocuğun spor yaparak eğlenmesi ve zevk alması için imkânlar sağladığı yıllardır.
 - Bu evrede ailenin temel hedefi çocuğun spora ilgi duymasını sağlamaktır.

- **2. Evre (Uzmanlaşma Yılları):** 13-15 yaşları arasında daha önce rekreatif bir etkinlik olarak katıldığı sportif aktivitelerin yerini bir ya da iki spor dalına odaklanarak yapılan antrenmanların aldığı evredir.
- Bu evre kısa bir dönem olarak görülse de bu evrede diğer **ders dışı etkinliklere** ayrılan süre azaltılarak ilgi duyulan spor dalına ayrılan süre artış göstermektedir.
- Bu yıllarda da çocuk için spora katılım **eğlence ve heyecan amaçlı olsa da** spor dalına özgü becerilerin geliştiği önemli bir evredir.

- **3. Evre (Yatırım Yılları):** 15 yaşından itibaren çocuğun tek bir spor dalında elit bir sporcu olması hedeflenen evredir.
- **Rekabet duygusu**, teknik ve taktik beceri gelişimi bu evrenin en önemli unsurlarıdır.
- Bu evrede aileler çocuklarının sportif faaliyetleriyle daha fazla ilgilidir ve onların antrenman yapmasına mani olacak etkenleri ortadan kaldırmaya çalışır.